

Naglasak u televizijskim emisijama

Lozić, Mateo

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:078116>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Prijediplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i engleskog jezika i
književnosti

Mateo Lozić

Naglasak u televizijskim emisijama

Završni rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2024.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Prijediplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i engleskog jezika i
književnosti

Mateo Lozić

Naglasak u televizijskim emisijama

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, grana filologija, polje kroatistika

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2024.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 13. kolovoza 2024.

Matteo Lović, 0122233020

Ime i prezime, JMBAG

Sažetak

Naglasno normiranje hrvatskog jezika područje je jezikoslovlja koje je uvijek dovelo do rasprava i razilaženja mišljenja, i jezikoslovaca i govornika koji tu normu trebaju provoditi. Pravila su o naglašavanju na prvi pogled jasna i precizna, no u svakodnevnom se govoru mogu čuti brojna odstupanja čiji se utjecaj na standardni jezik i njegovo naglasno normiranje povećava. Na temelju relevantne literature ovaj rad proučava hrvatski naglasni sustav i njegovo normiranje, kao i primjenu norme u konkretnim situacijama (televizijske emisije) te moguća odstupanja od norme. Nakon uvoda slijedi poglavlje o prozodijskom (naglasnom) sustavu hrvatskoga jezika. Treće poglavlje donosi pregled najučestalijih odnaka od hrvatske naglasne norme, a četvrto opisuje problem standardizacije i različite pristupe naglasnom normiranju. Slijedi istraživanje, prikaz rezultata i rasprava, a rad završava zaključkom u kojemu se odbacuje pretpostavka u kontekstu rezultata dobivenih istraživanjem. Na kraju rada nalazi se popis korištene literature.

Ključne riječi: *naglasci, televizijske emisije, naglasna norma, standardizacija*

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Prozodijski sustav hrvatskoga jezika	2
2.1. Raspodjela naglasaka.....	3
2.2. Zanaglasna dužina.....	3
2.3. Uloga prozodijskih jedinica	4
3. Odmaci od naglasne norme	6
3.1. Silazni ton na nepočetnim slogovima.....	6
3.2. Djelomično prenošenje silaznih naglasaka na prednaglasnicu	8
3.3. Izostanak zanaglasne dužine	9
3.4. Pomicanje naglasaka ulijevo	10
3.5. Tonske opreke u kratkih slogova.....	11
4. Problem standardizacije	12
5. Istraživanje	13
5.1. Opis metodologije i ciljevi.....	13
5.2. Rezultati	13
5.2.1. Hrvatska radiotelevizija (HRT)	13
5.2.2. Nova TV.....	15
5.2.3. RTL televizija	16
5.3. Rasprava	17
6. Zaključak	18
7. Popis literature	19

1. Uvod

U naglasnoj normi hrvatskoga jezika i danas postoje mnoge dvojbe. Najbolji je dokaz tomu pregled relevantnih gramatika, jezičnih savjetnika i rječnika u kojima je zabilježen različit pristup normativnoj problematici hrvatskoga naglasnog sustava. Razloge kolebanja pri normiranju hrvatskoga naglasnog sustava potrebno je tražiti u povijesnom razvoju hrvatskog jezika, kao i vanjskojezičnim utjecajima na njegov razvoj. U temelju je hrvatskog jezika, a i njegova naglasnog sustava, bila istočna, a ne zapadna novoštokavština. Ta je činjenica dovela do kolebanja koja svoje posljedice imaju i danas pri određivanju značajki hrvatske ortoepske norme.

Literatura koja se obrađuje u ovome radu obuhvaća hrvatske gramatike te relevantne knjige i znanstvene radove, a cilj je je rada proučiti naglasnu normu hrvatskoga jezika i stupanj njezina poštovanja na hrvatskim nacionalnim televizijama. Ključno je navesti pravila hrvatskoga naglasnog normiranja i najčešća odstupanja od njih. Teorijski dio ovoga rada sastoji se od proučavanja hrvatskoga prozodijskog sustava i njegovih osnovnih značajki (naglasci, njihova raspodjela i prozodijske jedinice) te upoznavanja s naglasnom normom hrvatskoga standardnog jezika, ali i odstupanjima od norme (silazni naglasci na nepočtetnim slogovima, neprenošenje naglaska na prednaglasnicu, pomicanje naglaska ulijevo, izostanak zanaglasne dužine i tonske opreke u kratkih slogova). Istraživački se dio rada bavi proučavanjem razine poštovanja naglasne norme u govoru televizijskih voditelja na hrvatskim nacionalnim televizijama i njihovih odstupanja od norme.

Pretpostavka je od koje polazi ovaj rad da televizijski voditelji na hrvatskim nacionalnim televizijama zbog rada s fonetičarima dosljedno poštuju naglasnu normu.

2. Prozodijski sustav hrvatskoga jezika

Bitan dio svakoga jezika, pa tako i hrvatskoga, svakako je prozodija. Prozodija (prema grč. *prosōdia* = naglasak i kvantiteta) dio je jezikoslovlja koji unutar fonologije istražuje prozodijske (naglasne) pojave u jednom jeziku. (Barić i dr. 1997: 66) Isti autori navode i da je razlikovanje naglasnim svojstvima glavni uzrok nemogućnosti monotonoga nizanja riječi jedne za drugom, a ta se naglasna svojstva temelje na trima akustičnim pojavama – silini izgovora, intonaciji koja može biti uzlazna i silazna te trajanju (kvantiteti) sloga. Prema autorima ove gramatike upravo su te odrednice temeljna razlikovna svojstva samoglasnika u naglašenom slogu i nenaglašenih samoglasnika u drugim slogovima pa se zaključuje da je naglasak riječi isticanje jednoga sloga u riječi nad drugima silinom, tonom i trajanjem. Eugenija Barić i drugi (1997: 66) dodaju da se, s obzirom na naglasak, u hrvatskom književnom jeziku razlikuju riječi koje imaju vlastiti naglasak (naglasnice, naglašene ili samostalne riječi), a primjeri su takvih riječi *kùća*, *bòrba*, *dùga*, *môre*, dok njima nasuprot stoje riječi koje nemaju vlastitoga naglaska (klitike, nenaglasnice, nenaglašene ili nesamostalne riječi), a oprimjeriti ih je moguće riječima *ga*, *se*, *i*, *ne*.

U *Hrvatskoj gramatici* (1997: 66) autori navode da se nenaglašene riječi u govoru uvijek vezuju uz naglašenu riječ i s njom čine izgovornu (naglasnu) cjelinu koja može biti jednosložna (sastavljena od tek jedne jednosložne naglašene riječi – *grád*) ili višesložna (čine ju naglašena riječ i jedna ili više nenaglašenih riječi – *u vòdi*, *čùo sam ga*). U hrvatskom književnom jeziku, međutim, postoje i riječi koje imaju dva naglaska, a jedan od njih ima ulogu glavnoga. Prema Eugeniji Barić i suradnicima (1997: 67) to su: a) duži superlativi pridjeva i priloga (npr. *nâjdalekovìdnijī*, *nâjglâdnijī*; *nâjpotpùnije* (i *nâjpotpùnijē*), *nâjručnije* (i *nâjručnijē*), ali samo *nâjjačī*, *nâjmekšī*; *nâjjače* (i *nâjjačē*), *nâjmekše* (i *nâjmekšē*) i b) složenice sa spojnikom \emptyset (npr. *Drávatrànsport*, *Kòžaplàstika*, *Telēfonsèrvis*, *Zàgrebtèkstil*).

Autori *Hrvatske gramatike* (Barić i dr. 1997: 68) ističu da se hrvatski književni jezik, odnosno njegov naglasni (akcenatski) sustav, temelji na novoštokavskoj akcentuaciji i ima četiri naglaska koji se bilježe znakovima iznad grafema kojima su, pak, predstavljeni fonemi. Ti su naglasci: $\grave{}$ kratkosilazni (*kùća*), $\hat{}$ dugosilazni (*môre*), $\`$ kratkouzlazni (*bòrba*) i $\acute{}$ dugouzlazni (*dùga*). Također, autori navode da u naglascima obilježja tona i trajanja imaju distinktivnu ulogu jer naglašene slogove dovode u opreke u odnosu na uzlaznost – silaznost i

dužinu – kračinu, dok je obilježje siline kod kojega je prisutna opreka naglašenost – nenaglašenost distinktivno samo za naglašene i nenaglašene slogove.

2.1. Raspodjela naglasaka

S obzirom na to da se u hrvatskome književnom jeziku naglasak može ostvariti u bilo kojem slogu riječi osim u zadnjem, Eugenija Barić i drugi (1997: 69) navode da je naglasak relativno slobodan, ali i da se u različitim oblicima iste riječi može pojaviti svaki od četiriju naglasaka, a tu tvrdnju potkrepljuju primjerima *lònac* (N jd.), *lónca* (G jd.), *lònci* (N mn.) i *lònācā* (G mn.). Postoje, dakako, i ograničenja u raspodjeli naglasaka, a ona ovise i o samoj vrsti naglasaka jer se svaki naglasak ne može ostvariti u svakom slogu riječi. Pravila su o raspodjeli naglasaka sljedeća (Barić i dr. 1997: 69):

1. Silazni su naglasci u pravilu prisutni u jednosložnim riječima ili u prvom slogu riječi (*pàs, róg, kùćica*). Izuzetak su od ovoga pravila riječi izgovorene u uzbuđenju (usklici) – *ahà, ohô*

2. Uzlazni se naglasci u pravilu mogu ostvariti u svakom slogu riječi osim u posljednjem ili u jednosložnim riječima (*vòda, siròta*). Ivo Škarić (2009: 119-120) u prozodiji „klasičnog“ tipa hrvatskog jezika navodi da su se svi dinamički naglasci preselili na slog naprijed i metatonirali u uzlazne pa je uzlazni naglasak obavijest o prethodno naglašenom susjednom idućem slogu.

2.2. Zanaglasna dužina

Zanaglasna se dužina veže uz naglasak ispred sebe, a razlog je tomu činjenica da ne može biti jedina prozodijska jedinica u riječi, stoga Eugenija Barić i drugi (1997: 69) donose primjer glasovnog niza *tâjgrâdīkùću* i navode da se jedino može raščlaniti kao *tâj grâdī kùću*, a ne kao *tâj grâd ī kùću*.

Prema autorima ove gramatike (Barić i dr. 1997: 70), zanaglasna dužina može pripadati ili osnovi riječi ili obličnim i tvorbenim nastavcima. Ako pripada osnovi riječi, ostvaruje se u riječima naglasnoga tipa *kàpūt, sutràdān, ôdāvno*, ispred suglasničkog skupa na čijem je

početku sonant, a iza njega ne slijedi drugi slog (*òpanak – òpānka, Bùgarka – bùgarskī*) te u izgovornoj cjelini na mjestu pomaknutog naglasaka iz dugog sloga na prednaglasnicu (*grād – ù grād, škōla – prèd škōlu*). Također, autori (Barić i dr. 1997: 70) navode da se kod obličnih nastavaka zanaglasna dužina pojavljuje u pojedinim padežima imenica (G jd. ž. r. *rúkē*, G mn. svih rodova *nòkātā, jedārā*), u svim trima oblicima određenog oblika pridjeva (*jākōga, jākē, jākōga*), u komparativu i superlativu (*jăčī, nájjačī*), u pojedinim padežima neodređenog oblika pridjeva (npr. I jd. m. i s. r. *dòbrīm*, GDLI jd. ž. r. *dòbrē, dòbrōj, dòbrōm*) te u pojedinim glagolskim oblicima (npr. u prezentu *viđīm*, u imperfektu *viđāh*, u imperativu *čúvāj*, u glagolskom prilogu sadašnjem i prošlom *viđēci, viđjēvši*). Barić i drugi (1997: 70) ističu i da je u tvorbenih nastavaka (sufiksa) zanaglasna dužina prisutna kod nekih imeničkih nastavaka, npr. *-āč (kòvāč), -ād (mòmčād), -āk (čùdāk)*, pridjevskih, npr. *-injī (màterinjī), -jī (kòzjī), -nī (skùpnī)* i priložnih, npr. *-ačkē (naglavàčkē), -cē (doslòvcē)*, dok u razgovornom jeziku ona često izostaje.

2.3. Uloga prozodijskih jedinica

Uloga je prozodijskih jedinica hrvatskoga književnog jezika (to su naglasak i zanaglasna dužina) dvojaka (Barić i dr. 1997: 73) – prozodijska (naglasna) koja proizlazi iz same njihove naravi i razlikovna (prijenosna) u primjerima istovjetnosti dvaju ili više izraza riječi. S tim u vezi Josip Silić i Ivo Pranjković (2005: 18) govore o ulozi naglasaka na morfološkoj razini (služi kao sredstvo razlikovanja jednog oblika riječi od drugog – *sàsluša* (treće lice jednine aorista) i *sàsluša* (treće lice jednine prezenta) i njegovoj ulozi na rječničkoj razini (razlikovanje riječi) – *grād* (tuča) i *grād* (naseljeno mjesto).

Eugenija Barić i drugi u *Hrvatskoj gramatici* (1997: 74) ističu da je jedan od načina iskorištavanja prozodijskih obilježja (ton i silina) rečenična intonacija i rečenični naglasak, a njima se izražavaju značenjske nijanse i različita emocionalna stanja. Također, prema istim autorima (Barić i dr. 1997: 74) rečenična je intonacija melodijska linija rečenice, može biti uzlazna, silazna ili ravna (ovisno o sadržaju rečenice), a glavna joj je karakteristika pomoć slušatelju u pravilnom razumijevanju prenesene poruke. Autori *Hrvatske gramatike* (1997: 75) navode i da se u pismu rečenična intonacija bilježi interpunkcijskim znakovima (točka, zarez, upitnik, uskličnik) i po njoj se razlikuju izjavna rečenica, čija je intonacija silazna (*Vlâk dòlazī.*), upitna (*Vlâk dòlazī?*) i usklična rečenica (*Vlâk dòlazī!*), za koje je tipično povišenje tona.

Također, autori (Barić i dr. 1997: 75) naglašavaju da je za rečenični naglasak ključno pojačavanje izgovora one riječi u rečenici koja je nužna za razumijevanje poruke i on je povezan sa smislom svake poruke te ga se može i označiti masnim slovima, kurzivom i sl. (***I**van mi je t^o r^ekao* (a ne Marko ili Luka)). Iz prozodijske uloge naglaska i zanaglasne dužine proizlaze još dvije njihove uloge, a prema Eugeniji Barić i dr. (1997: 75) to su kulminativna uloga (lat. *culmen* = vrhunac) koja pomaže slušatelju prepoznati onoliko izgovornih cjelina koliko čuje naglasaka (vrhova) i delimitacijska uloga (lat. *delimitatio* = razgraničenje) koja se sastoji u razgraničenju riječi i izravna je posljedica kulminativne uloge, a može se oprimjeriti razgraničavanjem fonemskog niza /i z a r u k e/ koji se može prepoznati kao dvije ili tri riječi.

3. Odmaci od naglasne norme

Prema Blaženki Martinović (2006: 248) odmaci od naglasne norme hrvatskoga standardnog jezika tiču se prije svega inventara (naglasnog okruženja) i raspodjele naglasaka i može ih se, s obzirom na zastupljenost u hrvatskim jezičnim priručnicima, podijeliti na sljedeći način:

1. silazni ton na nepočetnim slogovima (uključujući i posljednji slog riječi)
2. djelomično prenošenje silaznih naglasaka na prednaglasnicu
3. izostanak zanaglasnih dužina
4. pomicanje naglasaka ulijevo
5. kratki slogovi bez tonske opreke u većim gradskim sredinama

3.1. Silazni ton na nepočetnim slogovima

Unatoč činjenici da je nepostojanje silaznih naglasaka na nepočetnim slogovima jedan od temelja novoštokavske akcentuacije, Elenmari Pletikos Olof u svojoj doktorskoj disertaciji *Akustički opis hrvatske prozodijske riječi* (2008: 32) navodi da oni ipak postoje te da su, u nekim slučajevima, čak prihvatljivi i poželjni. Ivo Škarić u svom izvornom znanstvenom radu *Naglasci iz suprotstavljenih pravila* (2002: 129) pojavu silaznih naglasaka na nepočetnim slogovima objašnjava kao „propuštanje ili nepropuštanje vjernog ostvarenja dubinskog jezičnog alomorfa sa silaznim naglaskom bez obzira na kojem je slogu u riječi“, a Helena Delaš, iznoseći moguće razloge pojave silaznih naglasaka na nepočetnim slogovima, u izvornom znanstvenom članku *Naglasak na proklitici* (2003: 98) ne navodi samo „vanjski pritisak jezičnog posuđivanja i utjecaj ostalih dvaju hrvatskih narječja (čakavskog i kajkavskog) nego i unutarnji razvoj novoštokavskog naglasnog sustava“.

Prema Blaženki Martinović (2006: 250) silazni se naglasak na nepočetnim slogovima (središnjem ili zadnjem) dopušta kod tuđica i usklika, a oni se u hrvatskim normativnim priručnicima većinom i prozodijski prilagođuju, npr. *debítant*, *bifê*, *dekòltê*, dok su u govornoj praksi oni vrlo često neprilagođeni, npr. *debitànt*, *bifê*, *dekoltê*. U *Hrvatskoj gramatici* Eugenija

Barić i dr. (1997: 71) takve dubletne likove dijele na silazne naglaske na nepočetnom slogu u složenicama (*brodovlášnik*), posuđenicama (*dirigènt, rezimè*), stranim vlastitim imenima (*/Voltêr/*), u G mn. riječi s nepostojanim *a* i s uzlaznim naglascima u ostalim padežima (*iskústāvā*), u kraticama (*/esadê/*), uz napomenu da su to obilježja razgovornog jezika.

Osim u imeničkim složenica Martinović (2006: 252) navodi da se silazni naglasak na nepočetnim slogovima pojavljuje i kod pridjevnih složenica, a najčešći su predmet kolebanja one pridjevne složenice ako je na njihovu drugom dijelu koji silazni naglasak; primjeri su takvih složenica *novogřčkĩ, gornjoũsnenĩ* i *novovĩnodũlskĩ*. Također, Blaženka Martinović (2006: 252) objašnjava da se u naglasnoj normi prihvaća mogućnost dvaju naglasaka pridjevnih složenica, a u izgovornoj se praksi ta pojava pojavljuje kod gotovo svih dužih složenica, dok hrvatski jezični priručnici ne bilježe takvu pojavu jer ju smatraju rubnom u standardnom naglašavanju hrvatskoga jezika.

Josip Silić i Ivo Pranjković u *Gramatici hrvatskoga jezika* (2005: 20) navode: „U klasičnome hrvatskome standardnom jeziku na zadnjemu slogu nema naglasaka. U nekim se područjima zapadnoštokavskih govora, koji su u osnovici hrvatskoga standardnog jezika, pojavljuju silazni naglasci i na nepravome, pa onda i na zadnjemu slogu. Usp.: *organizátor, reľikt, defěkt, subjěkt, asistènt, kontinènt* itd.“

Ivo Škarić i suradnici u izvornom znanstvenom članku *Silazni naglasci na nepočetnim slogovima riječi* (1987: 143) smatraju da silazni naglasci na nepočetnim slogovima ne proturječe duhu našeg standarda i, osim njihove prihvatljivosti u novoštokavskim govorima (i u eksplicitnom i u implicitnom standardu) kod naglasnih riječi s prislonjenicama, ističu prihvatljivost i kod samostalnih riječi, a prema njima, tri su skupine takvih riječi: „1. stilističke riječi, 2. složenice i 3. riječi u oblicima koje obilježava silazan naglasak. U skupinu stilističkih riječi idu markirane riječi i usklici, u skupinu složenica idu prave složenice, superlativi pridjeva i priloga te skraćenice, a oblici su obilježeni silaznim naglaskom: vokativ, genitiv množine i prezent“.

3.2. Djelomično prenošenje silaznih naglasaka na prednaglasnicu

Eugenija Barić i drugi (1997: 91) navode da do prenošenja naglasaka na prednaglasnicu dolazi jer se prednaglasnica nađe ispred silazno naglašene riječi, a samim je time i izgovorna cjelina silazno naglašena pa odstupa od utvrđenih naglasnih pravila. Kako bi se izbjegla pojava silaznoga naglasaka na nepočtnom slogu, naglasak se pomiče za slog naprijed (na prednaglasnicu).

Pitanje djelomičnog prenošenja silaznih naglasaka na prednaglasnicu čini se jednim od najslabijih jer, kao i kod većine drugih, pravila nisu jasno određena. Prenošnje naglasaka na prednaglasnicu može se podijeliti na neoslabljeno i oslabljeno. Neoslabljeno je pomicanje ono kojim se na prednaglasnici ostvaruje kratkosilazni naglasak (*ù grād, ù rûke*), a oslabljeno ono kojim se na prednaglasnici ostvaruje kratkouzlazni naglasak (*nè rādim, nè čujēm*). Marko Samardžija i Ante Selak u *Leksikonu hrvatskoga jezika i književnosti* (2001: 439) navode da je „u suvremenoj hrvatskoj standardnojezičnoj praksi prelaženje naglasaka na prednaglasnicu rijetko, neobvezatno te stilski i/ili regionalno obilježeno.“ Naravno, nisu sva prenošenja stilski obilježena niti je svako neprenošenje stilski neutralno.

Osim podjele na neoslabljeno i oslabljeno prenošenje Blaženka Martinović (2006: 254) donosi podjelu i na uobičajeno i neuobičajeno prenošenje naglasaka na prednaglasnicu: u uobičajeno prenošenje naglasaka ubraja prenošenje s naglašenih oblika osobne zamjenice na jednosložni prijedlog (*nà mene*), s jednosložnih ili dvosložnih imenica muškog i ženskog roda s dugosilaznim ili kratkosilaznim naglaskom (*ù grād, ù kuću*), s dvosložnih imenica srednjeg roda s kratkosilaznim i dugosilaznim naglaskom (*nà mōre, nà srce*), s nekih imenica muškog i ženskog roda s kratkosilaznim naglaskom i zanaglasnom dužinom (*nà pamēt*), s imenica ženskog roda s uzlaznim naglaskom i preinakama u paradigmi (*nà glāvu*) te prenošenje s aorista na negaciju (*nè ukrāde*), dok neuobičajenim prenošenjem smatra ono s brojeva na prednaglasnicu (*ù dvije rûke*), s dvosložnih imenica muškog i ženskog roda koje u N jd. imaju nepostojano *a*, a u G jd. isti naglasak (*izvan mīslī*), s nekih imenica muškog i ženskog roda s kratkosilaznim naglaskom i zanaglasnom dužinom (*pòd prstēnom*) te prenošenje naglasaka na prednaglasnicu s višesložnih riječi (one riječi koje imaju tri ili više slogova, npr. *ù vlakovima*).

Suvremena naglasna norma ne definira jasno s kojih je vrsta riječi prenošenje naglasaka na prednaglasnicu obavezno, a s kojih ne. Helena Delaš (2003: 25) navodi da su glagoli jedina vrsta riječi koja prenošenje naglasaka na prednaglasnicu primjenjuje bez iznimke i „naglasak je

obavezno na prednaglasnici u izgovornoj cjelini koju čini niječna čestica *ne* i glagol u prezentu ili aoristu“.

U *Hrvatskoj gramatici* Eugenija Barić i drugi (1997: 92) navode da „pomicanje naglasaka može i izostati, što je čak i češće, ali je u standardnom jeziku naglasak obavezno na prednaglasnici u izgovornoj cjelini koju čini: 1. prijedlog i enklitički oblik zamjenice, npr. *ná me, pó te, zâ nj*, 2. niječna čestica *ne* i glagol, npr. *nè znām, nè vidīm*, 3. prijedlog i I *mnôm*, npr. *sà mnôm*“.

3.3. Izostanak zanaglasne dužine

Prema Lorni Rajle i drugima (2020: 54) propisani standard zanaglasnu dužinu pripisuje gramatičkim morfemima u pridjevsko-zamjeničkoj sklonidbi, gramatičkim morfemima u pojedinim padežima imeničke sklonidbe te gramatičkim morfemima u pojedinim kategorijama glagolskih paradigmi, a razlikuju se sustavne i gramatičke dužine. Također, navode da se sustavne dužine javljaju u sufiksima ili pred sonantom (npr. *znanost, čuvar, mlinar*), dok se one gramatičke pojavljuju u prezentskim gramatičkim morfemima, određenim oblicima pridjeva, genitivu množine, genitivu i instrumentalu jednine imenica e-vrste i sl.

Ivona Peić u diplomskom radu *Odmaci od naglasne norme hrvatskoga jezika* (2021: 24) navodi da govornici često više pažnje posvećuju sadržaju svojega govora, nego izrazu pa može doći do gubljenja zanaglasne dužine. S druge strane, Anđelka Ilinović u diplomskom radu *Ortoepska odstupanja radijskih voditelja* (2015) zastupa tezu da je kontekst govora taj koji olakšava razumijevanje riječi unatoč gubljenju zanaglasne dužine.

Česta pojava izostanka zanaglasne dužine smatra se otvorenim pitanjem naglasne norme hrvatskoga jezika, a ona se očituje u prezentu poslije uzlaznih naglasaka (*vićem, vićeš, viće...*), a uz prezent glagola Blaženka Martinović (2006: 255) navodi da je kolebanje vidljivo i u glagolskim pridjevima trpnim u priručnicima hrvatskoga jezika.

Josip Silić i Ivo Pranjković (2005: 20) navode da se dužina u štokavskom sustavu, pa onda i u hrvatskom standardu, nalazi samo u zanaglasnim slogovima, a karakteriziraju je „činjenicom strukture hrvatskoga jezika, pa onda i činjenicom gramatike hrvatskoga jezika.“

Također, smatraju da ju treba pisati svugdje gdje to gramatika nalaže, dok se u komunikaciji ona i izgovara i ne izgovara.

Promatrajući društveni kontekst ostvarivanja zanaglasne dužine, Lorna Rajle i drugi (2020: 54) ističu da se ostvaraj zanaglasnih dužina u hrvatskom razgovornom jeziku uglavnom doživljava nepoželjnim i da je učestalo povezivanje ostvarivanja zanaglasne dužine s govornikovim regionalnim podrijetlom i društvenim statusom (jasno, govornika se doživljava slabije obrazovanim i pripadnikom nižega društvenog statusa). (Škarić i Lazić 2002; Martinović 2017)

3.4. Pomicanje naglaska ulijevo

Anita Runjić-Stoilova i Ivana Bartulović u radu *Odstupanja od standardnog naglasnog sustava u govoru profesionalnih govornika na HTV-u* (2009: 162) navode da do pomicanja naglaska ulijevo dolazi „u primjerima u kojima nema razloga za prijenos jer se radi o uzlaznim naglascima na središnjem slogu“, a kao mogući razlog navode uvjerenje govornika da je vlastiti nespontani izraz pogrešan te njihovu želju za približavanjem standardu koja uzrokuje nepotrebno prebacivanje na prethodni slog, gdje se naglasak može ostvariti kao uzlazni ili silazni.

Blaženka Martinović u knjizi *Na putu do náglasnē nōrmē – oprīmjereno ìmenicama* (2014: 48) mogući razlog ove pojave vidi u analogiji, tj. naglasnom povodnju za osnovom u tvorenica (npr. *nećàkinja i nēćakinja > nēćak, rođàkinja i rōđakinja > rōđak*). Također, Martinović (2014: 49) ističe da se pomicanje naglaska ulijevo razlikuje kod vrsta riječi. Naime, kod imenica je ono „gotovo na neutralnoj razini“, dok se kod glagola jasno razlikuje standardno (*napísati, napisao, ne pročitām* itd.) od nestandardnoga (*nāpisati, nāpisao, nē pročitam / ne pročitām* itd.). Također, ista autorica (2014: 50) uočava tendenciju pomicanja naglaska u višesložnih imenica na *-ōst* (češće u onih sa spojnikom): *mnogòstrukōst > mnōgostrukōst; mladòlikōst > mlādolikōst; bjesòmučnōst > bjēsomučnōst* itd.

Budući da se tendencija pomicanja naglaska ulijevo sve do prvog sloga javlja u praksi (*knjževnost, jēzikoslovlje*), Blaženka Martinović (2006: 255) drži neupitnim njezino odražavanje i na hrvatske normativne priručnike, dok nasuprot njima hrvatske gramatike ne bilježe tu pojavu.

3.5. Tonske opreke u kratkih slogova

Blaženka Martinović (2006: 255) ističe da je gubitak tonske opreke u kratkih slogova sve češća pojava u urbanim govorima, no u proučavanju ove pojave nije se otišlo dalje od fonetskih mjerenja domaćih i stranih fonetičara (Ivo Škarić i Keith Langston) čija istraživanja nisu imala utjecaja na hrvatske normativne priručnike.

Juraj Bakran u svojoj knjizi *Zvučna slika hrvatskoga govora* (1996: 249), zbog činjenice da nemaju sve akustičke osobine naglasaka jednaku vrijednost, ističe da je najnestabilnija komponenta naglasaka njegov ton, što zbog male razlikovne uloge, što zbog preklapanja s intonacijskim oblikom cijeloga izričaja (rečenice).

Ivo Škarić u izvornom znanstvenom članku *Razlikovna prozodija* (2001) zastupa stav da je kvaliteta kratkih naglasaka, odnosno tendencija neutralizacije kratkosilaznog i kratkouzlaznog naglasaka prema kratkosilaznom jedan od temeljnih fonetskih akcentoloških problema koji je i dokazan na prostorima novoštokavskih govora (hrvatskom, bosanskom, srpskom, crnogorskom), no Elenmari Pletikos Olof (2008: 31) ističe da „moguća razlikovna funkcija ne može biti jak argument očuvanja ove tonske razlike, osobito kada se oprimjeruje na oprekama riječi od kojih današnji govornici jednu više ne rabe, npr. *jàrica* (mlada koza) – *jàrica* (jara pšenica)“.

4. Problem standardizacije

Govoreći o hrvatskoj ortoepskoj normi, Ivo Pranjković (2001: 304) smatra da je ona najproblematičnija, ali i najkonzervativnija norma hrvatskoga jezika, a uzrok takvom stanju pronalazi u inzistiranju hrvatskih normativaca na tzv. klasičnoj ili „maretićevskoj“ akcentuaciji koja se ne temelji na realnom stanju u većinski urbanim hrvatskim govorima, nego je strana većini govornika hrvatskog standardnog jezika. Ipak, Pranjković je mišljenja da, koliko je god to moguće, treba proučavati realno govorno stanje neke zajednice, a ne ono koje se strogo pridržava normativnih pravila jer se i samim govornicima teško toga pridržavati.

Marko Samardžija (1999: 333), opisujući hrvatsku ortoepsku normu, utvrđuje postojanje triju koncepcija prozodijske norme: 1. tradicionalna koja želi svesti promjene u klasičnoj novoštokavskoj normi na najmanju mjeru, 2. koncepcija koja se ugleda na zapadne novoštokavske idiome i 3. koncepcija koja promovira značajke urbanih idioma, „prije svega zagrebačkoga“. Krešimir Mićanović (2004: 126) glavni uzrok sukoba „standard – nestandard“ ne pronalazi u upotrebi nestandardnih varijanti ili njihovih značajki u prostoru javne komunikacije (jer između njih postoji jasna opreka koju jezična zajednica prihvaća), nego u govornikovu svjesnom nepoštovanju propisane norme i upotrebljavanju nepropisanih oblika u situacijama kada je upotreba standarda nužna. U odnosu na govornika, otvara se i sociolingvistički aspekt odnosa standarda i nestandarda. Edwards (1985) navodi da standardni akcent podrazumijeva viši status i kompetenciju, međutim Samardžija ističe proturječnost u hrvatskom slučaju na temelju Kalogjerina (1985) zaključka da govornici kajkavskoga govora u svakodnevnoj komunikaciji kajkavski govor smatraju nadmoćnijim u odnosu na standardni štokavski govor. Također, Mićanović (2004: 123) ističe da pri donošenju „kodifikatorskih odluka“ nije dovoljno samo ih podložiti preispitivanju i prihvaćanju/neprihvaćanju stručnjaka, nego, što je još važnije, moraju proći ispit prihvatljivosti u jezičnoj zajednici, na kojemu mnoga pravila ipak padaju.

5. Istraživanje

5.1. Opis metodologije i ciljevi

Istraživanje je provedeno od 15. srpnja do 26. srpnja 2024. godine gledanjem isječaka iz informativnih emisija nacionalne televizije (Dnevnik Hrvatske radiotelevizije) i dviju komercijalnih televizija (Vijesti Nove TV i RTL Danas) te bilježenjem naglasaka voditelja tih informativnih emisija. Za potrebe istraživanja proučavani su naglasni sustavi po dvoje voditelja sa svake televizije. Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati drže li se televizijski voditelji naglasne norme hrvatskoga jezika (zadržavaju li silazni naglasak na nepočetnom slogu, prenose li naglasak na prednaglasnicu, pomiču li naglasak ulijevo, zadržavaju li zanaglasnu dužinu i imaju li tendenciju neutralizacije kratkih naglasaka u korist kratkosilaznog naglasaka), a pretpostavka je da će se potvrditi teza ovoga rada da voditelji, zbog rada s fonetičarima, dosljedno poštuju naglasnu normu hrvatskoga jezika.

5.2. Rezultati

5.2.1. Hrvatska radiotelevizija (HRT)

Đurica Drobac televizijski je voditelj iz Dubrovnika koji je na Hrvatskoj radioteleviziji zaposlen od 1994. godine. Voditelj je središnjeg Dnevnika Hrvatske radiotelevizije. U njegovu je naglasnom sustavu najuočljivija neutralizacija kratkosilaznih i kratkouzlaznih naglasaka u korist kratkosilaznih – *Što se očekuje od **hrvatskih** sportaša...* (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.), *U **Dubrovniku** je izmjeren 31°C u odnosu na jučerašnja 34°C.* (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.), *Španjolska policija uhitila je tri osobe osumnjičene za sudjelovanje u **kibernetičkim** napadima s **terorističkom** namjerom.* (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.). Osim toga, primjetno je i pomicanje naglasaka ulijevo – *Trajat će do petka kad će novoizabrani zastupnici, među ostalim, **izabrati** i čelne osobe europskih institucija.* (Dnevnik HRT-a, 16. 7. 2024.), ***Socijalisti** i demokrati imaju 136...* (Dnevnik HRT-a, 16. 7. 2024.), *Međunarodni sud pravde smatra da je daljnja **prisutnost** Izraela na okupiranim palestinskim područjima protuzakonita i da treba završiti što je prije moguće.* (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.), *Na policijskoj snimci vidi se kako se policajci*

približavaju autobusu. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.) Također, Đurica Drobac uglavnom ne prenosi naglasak na prednaglasnicu – U Parlamentu će sjediti 720 zastupnika, među njima i 12 hrvatskih. (Dnevnik HRT-a, 16. 7. 2024.), Najjača politička grupacija u njemu je Europska pučka stranka. (Dnevnik HRT-a, 16. 7. 2024.), Najveće su se gužve stvarale u oba smjera. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.), Na gužve je, naravno, utjecala i kiša. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.) Drobac zadržava silazni naglasak na nepočetnom slogu – U Strasbourgu je počela konstituirajuća sjednica novog, desetog saziva Europskog parlamenta. (Dnevnik HRT-a, 16. 7. 2024.), Trošak organizacije Igara procjenjuje se na gotovo 9 milijardi eura. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.), Požarište je i danas bilo pod nadzorom vatrogasaca. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.), Napade je organizirala hakerska skupina (...) koja je preuzela odgovornost i za rušenje stranica hrvatskih financijskih institucija. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.) Također, ne zadržava dosljedno zanaglasne dužine – Svaku sumnju na pojavu simptoma bolesti bez odgađanja treba prijaviti veterinarima. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.), Dosadašnja posljedica nezapamćenog računalnog kaosa je pet tisuća otkazanih ljetova. (Dnevnik HRT-a, 20. 7. 2024.)

Marta Šimić-Mrzlečki televizijska je voditeljica iz Pitomače koja od 2016. godine vodi Dnevnik Hrvatske radiotelevizije. Njezinim naglasnim sustavom dominira zadržavanje silaznog naglaska na nepočetnom slogu – Nacionalna konvencija republikanaca uskoro počinje, očekuje se, evo, kao što smo čuli, službena potvrda Trumpa kao stranačkog kandidata za predsjedničke izbore u studenom. (Dnevnik HRT-a, 15. 7. 2024.), Presudila je da je Ministarstvo pravosuđa nezakonito imenovalo posebnog tužitelja Jacka Smitha te da nije imao ovlasti podignuti optužnicu protiv bivšeg predsjednika. (Dnevnik HRT-a, 15. 7. 2024.), Uprava Hotela poručuje kako postoje čvrste indicije da je požar podmetnut. (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.), Premda se vatra bila opasno približila kućama i hotelskom kompleksu „Medena“, materijalne štete i evakuacije gostiju nije bilo. (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.), Požar koji je sinoć buknuo u Segetu Donjem pod kontrolom je vatrogasaca. (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.), Prvi intervju guvernera HNB-a Borisa Vujčića nakon što je dobio treći šestogodišnji mandat. (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.) Kao i kod Đurice Drobca, i kod Marte Šimić-Mrzlečki prisutna je neutralizacija kratkih naglasaka u korist kratkosilaznog naglaska – Osim izbora novih ustavnih sudaca, HDZ je najavio početak intenzivnih razgovora vezano uz izbor kandidata za predsjedničke izbore... (Dnevnik HRT-a, 15. 7. 2024.), A prvi intervju nakon što je dobio još jedan, treći mandat na čelu HNB-a Mladenu Sirovici dao je Boris Vujčić. (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.), I sad kad ste to sve rekli, spomenuli ste i Hrvatsku. Ulaže li Hrvatska dovoljno? (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.), S nama u studiju je profesor Predrag Pale. (Dnevnik HRT-a,

19. 7. 2024.) Također, Šimić-Mrzlečki uglavnom ne prenosi naglasak na prednaglasnicu – *Samo dan **i pôl** nakon atentata, Trump u Milwaukeeju gdje će ga republikanci i službeno nominirati za predsjedničkog kandidata.* (Dnevnik HRT-a, 15. 7. 2024.), *HNB želi stati **na krâj** takvoj praksi i utvrditi kriterije formiranja takvih cijena.* (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.), *Potvrđeni su odlični odnosi s pokrajinom koja je Hrvatskoj najvažniji trgovinski partner među njemačkim savezanim državama, a **u njôj** živi i 130 tisuća ljudi hrvatskog podrijetla.* (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.), no prisutan je jedan primjer prenošenja – *Kako bi se zadovoljili svi sigurnosni standardi mnogo je propisa, no neki **òd njih** nisu do kraja i zakonski regulirani.* (Dnevnik HRT-a, 19. 7. 2024.) Osim toga, Marta Šimić-Mrzlečki ne zadržava dosljedno zanaglasne dužine – *Projekt vrijedan 10 milijuna eura dijelom je financiran iz europskih **fòndova**.* (Dnevnik HRT-a, 15. 7. 2024.), *A s dolaskom **temperatùra** viših od 30°C nastala je velika potražnja za klimatizacijskim uređajima i serviserima.* (Dnevnik HRT-a, 15. 7. 2024.)

5.2.2. Nova TV

Dino Goleš televizijski je voditelj Nove TV iz Čakovca koji je na toj televiziji zaposlen od 2017. godine. Analizom njegova naglasnog sustava uočena je tendencija neutralizacije kratkih naglasaka u korist kratkosilaznoga naglasaka – *U vrijeme istraživanja fokus je sa europskih izbora prebačen na teme vezane uz **Hrvatsku**, ali i SAD, gdje se sve više zahuktava utrka za predsjednika.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.), *Na terenu su sve raspoložive snage iz **župànije**, a u zraku kanaderi.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.), *Od jutra drama na Pelješcu i borba s požarom iznad mjesta **Pònikve**.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.) Također, Goleš zadržava silazni naglasak na nepočetnom slogu – *Izglednu kandidatkinju demokrata predsjednički kandidat **republikânãcã** Donald Trump žestoko je napao.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.), *43% ispitanika na njega **reagîra** pozitivno.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.), *Opet se pokvario **trajèkt** Oliver, pluta satima.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.) Osim toga, Dino Goleš ne prenosi naglasak na prednaglasnicu – *Drugi je SDP s 19% podrške građana, jedan **i pôl** posto manje nego prošlog mjeseca.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.), *Oko petine građana, ili točnije 18%, smatra da ova vlada neće uspjeti odraditi mandat **do krùja**.* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.) Ne ostvaruje dosljedno zanaglasne dužine – *Recimo još i da dok je kadrovanje oko predsjedničkih **kandidãta** za izbore krajem godine na vrhuncu (...)* (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.)

Valentina Baus televizijska je voditeljica iz Šibenika koja na Novoj TV radi od 2016. godine. Ona, u usporedbi s dosad obuhvaćenim voditeljima najdosljednije poštuje naglasnu normu. To se ponajprije očituje u izraženom zadržavanju zanaglasne dužine – *Uživo smo u Parizu, broje se sati do Olimpijskih **igárā***. (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.), *Od idućeg mjeseca, na račune **dúžnosnikā** sjest će veće plaće*. (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.), *Iako je većina političara zadovoljna, dio **umirovljenikā** negoduje*. (Dnevnik Nove TV, 25. 7. 2024.) Ipak, uočena su dva primjera odstupanja od naglasne norme hrvatskoga jezika – pomicanje naglasaka ulijevo – *Sada, pak, zagovaraju i prestanak subvencioniranja plina i električne energije za građane u **dòsadašnjem** opsegu i ne žele da se više plaća sve*. (Dnevnik Nove TV, 26. 7. 2024.) i primjer neprenošenja naglasaka na prednaglasnicu – *Jutros su u Šestinama imali intervenciju izvlačenja dvojice radnika zatrpanih na gradilištu nakon što se **na njih** odlomio komad asfalta*. (Dnevnik Nove TV, 26. 7. 2024.)

5.2.3. RTL televizija

Adrian De Vrgna televizijski je voditelj na RTL televiziji iz Šibenika koji je na toj televiziji od 2018. godine. U njegovu naglašavanju uočava se tendencija neutraliziranja naglasaka u korist kratkosilaznoga – *S druge strane, Možemo! Najavljuje vlastitog **kandidāta***. (RTL Danas, 17. 7. 2024.), (RTL Danas, 17. 7. 2024.), *Pa je i načelnik zavapio: „Ugasite **klīme!**“*. (RTL Danas, 18. 7. 2024.) Također, De Vrgna zadržava silazni naglasak na nepočetnom slogu – *Cilj je uštedjeti više od **milijardu** i pol eura*. (RTL Danas, 17. 7. 2024.), *A mađarski **premiĵer** Viktor Orban, koji se nedavno susreo s Vladimirom Putinom, rekao je da je rješenje okončanja rata u Ukrajini za pregovaračkim stolom*. (RTL Danas, 18. 7. 2024.), *Većina zastupnika u Europskom **parlaměntu** izabrala je Von der Leyen za još jedan petogodišnji mandat*. (RTL Danas, 18. 7. 2024.) Osim toga, De Vrgna uglavnom prenosi naglasak na prednaglasnicu – ***Zà njim** traje intenzivna potraga*. (RTL Danas, 18. 7. 2024.), *Granični policajac u Srbiji je ubijen, a drugi je ranjen u noći kada je **nà njih** tijekom rutinske kontrole kod Loznice na jugu zemlje pucao kosovski Albanac*. (RTL Danas, 18. 7. 2024.) Adrian De Vrgna ne ostvaruje dosljedno zanaglasne dužine – *Sve je trajalo nekoliko **minūta**, vjetar je dizao u zrak i suncobrane, srećom, nema ozlijeđenih*. (RTL Danas, 18. 7. 2024.), *Na širem području **Vòdica** uslijed toplinskog vala od sinoć nema struje*. (RTL Danas, 18. 7. 2024.)

Ivana Brkić Tomljenović televizijska je voditeljica na Novoj TV iz Zagreba, a na toj je televiziji zaposlena od 2021. godine. U njezinu naglasnom sustavu uočljiva je neutralizacija naglasaka u korist kratkosilaznoga naglasaka – *Mađarski premijer Viktor Orban zbog posjeta Rusiji i Kini pod žestokom je paljbom briselskih političara.* (RTL Danas, 17. 7. 2024.), *Nastala je pànika jer je počela dizati stvari u zrak.* (RTL Danas, 18. 7. 2024.), *Jaka pìjavica šokirala je turiste na gradskoj plaži na otoku Viru.* (RTL Danas, 18. 7. 2024.), *Već treći dan sùstav mjeri maksimalnu satnu potrošnju struje.* (RTL Danas, 18. 7. 2024.) Također, primjetna je i tendencija pomicanja naglasaka ulijevo – *Kòliko je realno da koalicijski partner HDZ-a Domovinski pokret podrži jednog zajedničkog kandidata?* (RTL Danas, 17. 7. 2024.), *Koliko će ova Komisija biti drukčija od dòsadašnje?* (RTL Danas, 18. 7. 2024.). Zabilježen je i primjer silaznog naglasaka na nepočetnom slogu – *Odgodeno je izricanje presude hrvatskom kapetanu broda Marku Bekavcu kojeg su turske vlasti uhìtile prije devet mjeseci jer su na brodu pronašli 137 kg kokaina.* (RTL Danas, 18. 7. 2024.)

5.3. Rasprava

Nakon provedenoga istraživanja dolazi se do zaključka da televizijski voditelji na hrvatskim nacionalnim televizijama (Hrvatskoj radioteleviziji, Novoj TV i RTL televiziji) unatoč radu s fonetičarima ne poštuju naglasnu normu hrvatskoga jezika. Najviše se to očituje kod televizijskih voditelja na RTL televiziji Adriana De Vrgne i Ivane Brkić Tomljenović i, paradoksalno, kod voditelja na Hrvatskoj radioteleviziji Đurice Dropca i Marte Šimić-Mrzlečki. Najviše se nepoštovanje norme ističe u neutralizaciji naglasaka u korist kratkosilaznoga naglasaka i izostanku zanaglasne dužine. Budući da Ivo Škarić neutralizaciju kratkih naglasaka u korist kratkosilaznoga naglasaka drži jednim od temeljnih akcentoloških problema, ovo se kršenje norme može smatrati ozbiljnijom povredom naglasne norme, dok se ostali odmaci od norme (pomicanje naglasaka ulijevo, silazni naglasci na nepočetnom slogu i neprebacivanje naglasaka na prednaglasnicu), iako prisutni kod televizijskih voditelja obuhvaćenih ovim istraživanjem, ipak ne bi trebali osuditi zbog njihova rastućeg utjecaja i ukorjenjivanja u svakodnevni govor.

6. Zaključak

Naglasna norma hrvatskoga jezika od samih je početaka bila predmet kolebanja u gramatikama i normativnim priručnicima. Dakle, ne samo da govornici hrvatskog jezika imaju dvojbe oko naglašavanja nego ih imaju i stručnjaci u tom jezikoslovnom području. Naglasna norma temelji se na pravilima o raspodjeli naglasaka i njihovim ograničenjima, napose s obzirom na intonaciju (uzlazna i silazna), ali i na mjesto u riječi (na posljednjem slogu u riječi naglasak ne može stajati). Odstupanja od naglasne norme u hrvatskom su jeziku prisutna na svakodnevnoj razini, a najčešća su odstupanja silazni naglasci na nepočetnim slogovima, djelomično prenošenje naglasaka na prednaglasnicu, izostanak zanaglasne dužine, pomicanje naglasaka ulijevo i tonske opreke u kratkih slogova. Također, različiti su pristupi naglasnom normiranju. Dio jezikoslovaca smatra da normu treba strogo poštovati, dok se ostali zalažu za slobodniji pristup u samom provođenju hrvatske naglasne norme. Provedeno istraživanje nije potvrdilo polaznu pretpostavku da se voditelji hrvatskih nacionalnih televizija (HRT, Nova TV, RTL televizija) pridržavaju naglasne norme hrvatskog jezika. Budući da su zaposleni na javnim televizijama i utječu na druge govornike, ponajprije gledatelje koji u njima vide uzore u govoru i naglašavanju, voditelji bi nacionalnih televizija trebali dosljednije poštovati naglasnu normu hrvatskoga jezika, posebice kada je riječ o tonskim oprekama u kratkih slogova i izostanku zanaglasne dužine (prisutno kod gotovo svih voditelja obuhvaćenih istraživanjem). Ipak, neka je odstupanja od norme koja su se duboko ukorijenila u svakodnevni govor i imaju sve veći utjecaj i na standardni jezik nezahvalno osuđivati, ponajprije silazno naglašavanje nepočetnih slogova i djelomično prenošenje naglasaka na prednaglasnicu.

7. Popis literature

Bakran, Juraj, 1996. *Zvučna slika hrvatskoga govora*, Ibis grafika, Zagreb

Barić, Eugenija; Lončarić, Miro; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija, 1997. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb

Delaš, Helena, 2003. *Naglasak na proklitici*. Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Knj. 29, str. 21.–31.

Edwards, John, 1985. *Language, Society and Identity*, Oxford: Basil Blackwell, André Deutsch, London

Ilinović, Anđelka, 2015. *Ortoepska odstupanja radijskih voditelja*, diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Kalogjera, Damir, 1985. *Attitudes toward Serbo-Croatian language varieties*, International Journal of the Sociology of Language 52, Walter de Gruyter, Berlin/New York, str. 93.–109.

Martinović, Blaženka, 2006. *Odmaci od preskriptivne naglasne norme u hrvatskome standardnom jeziku*, u: *Riječki filološki dani 6*, Filozofski fakultet Rijeka

Martinović, Blaženka, 2014. *Na pútu do náglasnē nōrmē – oprìmjerenò ìmenicama*, Hrvatska sveučilišna naklada, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Zagreb

Martinović, Blaženka, 2017. *Kodifikacija hrvatske naglasne norme (ili kako naši priručnici govore)*. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 43(1). 95.–106.

Mićanović, Krešimir, 2004. *Hrvatski s naglaskom*. Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Knj. 30, str. 121.–130.

Peić, Ivona, 2021. *Odmaci od naglasne norme hrvatskoga jezika*, diplomski rad. Filozofski fakultet sveučilišta u Osijeku

Pletikos Olof, Elenmari, 2008. *Akustički opis hrvatske prozodije riječi*, doktorska disertacija, Zagreb

Rajle, Lorna; Pletikos Olof, Elenmari; Martinović, Blaženka, 2020. *Zanaglasne dužine u osječkom govoru*. Jezikoslovlje 21., br. 1., 53.–80. <https://doi.org/10.29162/jez.2020.3>

Runjić-Stoilova, Anita; Bartulović, Ivana, 2009. *Odstupanja od standardnog naglasnog sustava u govoru profesionalnih govornika na HTV-u*. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, <https://hrcak.srce.hr/136168>

Pranjković, Ivo, 2001. *Za demokratizaciju hrvatske ortoepske norme*. U: *Jezik i demokratizacija*, Institut jezik, Sarajevo, str. 299. –306.

Samardžija, Marko, 1999. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*, Matica hrvatska, Zagreb

Samardžija, Marko; Selak, Ante, 2001. *Leksikon hrvatskoga jezika i književnosti*, Pergamena, Zagreb

Silić, Josip; Pranjković, Ivo, 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb

Škarić, Ivo. 2001, *Razlikovna prozodija*. Jezik, 48, br. 1, str. 11.–19.

Škarić, Ivo. 2002, *Naglasci iz suprotstavljenih pravila*. Govor, XIX, br. 2, str. 115.–136.

Škarić, Ivo, 2009. *Hrvatski izgovor*, Nakladni zavod Globus, Zagreb

Škarić, Ivo; Babić, Zrinka; Škavić, Đurđa; Varošanec, Gordana, 1987. *Silazni naglasci na nepočetnim slogovima riječi*. Govor. br. 4, str. 139.–151.

Škarić, Ivo; Lazić, Nikolaj, 2002. *Vrijednosni sudovi o hrvatskim naglascima*. Govor 19(1). 5.–34.